

לשוויין ושותפות ער. למساواة والشراكة ج.מ.
Sikkuy-Aufoq For a Shared and Equal Society R.A.

יולי 2025

נייר עמדה בנושא: הצעת חוק זכויות הסטודנט (תיקון 10) (איסור הסתה לטרור ופעילות בלתי

חוקית במסגרת פעילות ציבורית מאורגנת של סטודנטים) התשפ"ה-2025

מוגש לוועדת החינוך התרבות והספורט בכנסת

החקיקה המוצעת¹ תחייב, במידה ותאושר, מוסדות אקדמיים לשינוי תקנון המשמעת בנושא פעילות מאורגנת של סטודנטים או תאים סטודנטיאליים ויצירת מגננוני אכיפה ייחודיים ונוספים על אלו שקבועים ממילא בחוק אשר יעסקו בנושא ההסתה לטרור, על אף שלא בוסס כל צורך מקצועי במגננונים אלה. חקיקה זו עלולה לפגוע פגיעה חמורה בחופש הביטוי באקדמיה, בהשתלבות של החברה הערבית בהשכלה הגבוהה, בשוק התעסוקה בישראל וכן בחוסן ובמרקם החברתי בישראל. בהתקיים מערכות חינוך נפרדות, אחת מנקודות המפגש הראשונות המהותיות בין צעירים וצעירות מהחברה היהודית והערבית מתרחשת באקדמיה. מפגש זה יכול לתרום ליצירת חברה איתנה שחוסנה מתבסס על היכרות עם מגוון דעות, התרבויות, הרעיונות וההשקפות המשותפות והשונות של הקבוצות המרכיבות אותה. האקדמיה מהווה אבן דרך מהותית למוביליות חברתית, השתלבות בשוק התעסוקה וכתוצאה מכך חיזוק החוסן והמרקם החברתי בישראל. בשנים האחרונות ישנה עלייה בהשתלבות החברה הערבית באקדמיה וכתוצאה מכך בשוק התעסוקה, מגמה חיובית ומבורכת שיש לשמר ולחזק. החקיקה המוצעת עלולה לסכן תהליכים אלו, שכן היא מסמנת את האקדמיה כזירה מסוכנת שיש להחיל עליה חקיקה נפרדת ולהפעיל בתחומה מגננוני אכיפה נוספים על אלה שמגדירים החוקים שנועדו להגן על ביטחונם של האזרחים. הצעת החוק מאיימת לערער את יחסי האמון בין מוסדות האקדמיה לסטודנטים ולזרוע פחד והשתקה במרחב בו חופש ביטוי ומחשבה הוא תנאי יסוד להתפתחות מחשבתית ומקצועית. תחת החקיקה המוצעת, עשויה להפוך האקדמיה ממרחב שמעודד פעילות חברתית, אקטיביסטית וניהול פורה של מחלוקות ודיונים ציבוריים לזירה שבה יגברו חשש ופחד מרדיפה, והצוות האקדמי שתפקידו לעודד חשיבה ביקורתית, פתוחה ומחקר יהפוך לגורם אכיפה וענישה. חברה משותפת ושוויונית לא יכולה לצמוח במקום בו השתקה ופחד נוכחים. על כן, אנו מתנגדים להצעת החוק וקוראים לגנוז אותה לאלתר.

רקע

הצעת החוק המדוברת הינה הצעת חוק פרטית של ח"כ לימור סון הר מלך (עוצמה יהודית), המבקשת לערוך תיקונים בחוק זכויות הסטודנט. התיקונים המוצעים בחוק הינם להגדיר מהו "תא סטודנטים" וכן, החובה לתקן בתקנון הפעילות הציבורית במוסדות להשכלה גבוהה איסור גילוי

¹ הצעת חוק זכויות הסטודנט (תיקון מס' 10) (איסור הסתה לטרור ופעילות בלתי חוקית במסגרת פעילות ציבורית מאורגנת של סטודנטים). התשפ"ה-2025 - מאגר החקיקה הלאומי

הזדהות עם ארגון טרור והסתה לטרור כמשמעותם בסעיף 24 לחוק המאבק בטרור התשע"ו-2016. לפי הצעת החוק, הפרת הוראות שנקבעו בתקנון הפעילות הציבורית של המוסדות להשכלה גבוהה, לרבות סעיף זה של הסתה לטרור תיאכף ותטופל בכלים משמעתיים על ידי המוסד האקדמי². החוק מבקש לחייב כי תקנון פעילות ציבורית מאורגנת יחול בכל תחומי המוסד האקדמי, בכלל זה גם שטח המעונות. בנוסף, הצ"ח מבטלת את חובת ההיוועצות עם ארגוני הסטודנטים כמקובל בכללי המשפט המנהלי, במקרים בהם נוספים סעיפים חדשים אל תקנון המשמעת במוסדות להשכלה גבוהה כמו במקרה זה. סטטוס הצ"ח: הכנה לקריאה שניה ושלישית.

להלן הסיבות להתנגדותנו להצעת החוק:

- היעדר תשתית עובדתית לקיומה של התופעה שהחוק מתיימר לפתור** - בדברי ההסבר להצעת החוק וכן במהלך הדיונים לקראת קריאה ראשונה בוועדת החינוך של הכנסת נטען על ידי המציעה כי "מוסדות אקדמיים הפכו בשנה האחרונה לבמת הסתה מרכזית במדינת ישראל"³. טענה זו לא נתמכה על ידי נתוני הגורמים המקצועיים - מל"ג והמשרד לביטחון לאומי, וגם לא על ידי יוזמי החוק. למעשה, אין כל תשתית עובדתית המצדיקה לסמן את האקדמיה בישראל כזירה מסוכנת הדורשת פיקוח יתר או חקיקה נפרדת מזו הקיימת על כלל מרחבי החיים בישראל מכוח חוק המאבק בטרור. כלומר, החוק מתיימר להציע פתרון לתופעה שאינה קיימת תוך הנחת מצג מציאות שאינו נכון.
- קיומם של חוקים ונהלים שמאפשר טיפול במקרים של הסתה לטרור** - מציעת החוק טוענת בדברי ההסבר להצ"ח כי "המסגרת החוקית הקיימת לא מקצה מספיק כלים למוסדות אקדמיים כדי לפעול מול תמיכה מפורשת בטרור"⁴, אך בדיונים בוועדת החינוך בנושא הוצגה החלטה של המועצה להשכלה גבוהה משנת 2014 המגדירה עקרונות מנחים לפעילות ציבורית בקמפוסים, אחד מהם הינו שאין הפעילות הציבורית אסורה על פי דין. החלטה זו מיושמת ומעוגנת בתקנוני פעילות ציבורית במוסדות להשכלה גבוהה, שברבים מהם ישנו תקנון מוסדר לכך. לפיכך גם היום יש למוסדות האקדמיים את הכלים למנוע פעילות ציבורית אסורה על פי דין, ובכלל זאת גם פעילות שיש בה הסתה לטרור.
- סכנה לאכיפה בררנית בין עבירות מסכנות חיים** - לאור זאת שכבר היום מוסדר בתקנון פעילות ציבורית ברוב המוסדות האקדמיים איסור פעילות ציבורית אסורה על פי דין, ובוסס שאין תשתית עובדתית המצדיקה את סימונה של הזירה האקדמית כבעלת סיכון מיוחד המצדיק חקיקה ייעודית נפרדת- נדרשת השאלה מדוע אם כן להחריג את איסור הסתה לטרור משאר האיסורים האסורים בדין הפלילי בישראל בתקנוני המשמעת במוסדות האקדמיים. הבחנה בין עבירות וציון של עבירה אחת על פני אחרות עלול ליצור

² נוסח החוק לקראת קריאה ראשונה, 25 בפברואר 2025.

³ הצעת החוק לדין מוקדם, 13 בפברואר 2023.

⁴ שם.

הבנה מוטעית על העדפה בפיקוח ובאכיפה של עבירה זו על פני עבירות אחרות שמהוות אף הן סכנה לפגיעה בגוף ובנפש, ובכך לסכן את שלומם ובטחונם של הסטודנטים וציבור העובדים במוסדות ההשכלה הגבוהה.

4. **סכנה לפגיעה בחופש הביטוי והעצמאות האקדמית** - במידה ותאושר הצעת החוק המוסדות האקדמיים יתייגו כבמה מרכזית להסתה, באופן שיסמן ויחתים מראש את ציבור הסטודנטים, ככאלה שמסיתים לאלימות. באופן בלתי נמנע, יוצר פיקוח יתר בתוך כותלי האקדמיה במסגרתו כל ביטוי ופעילות יבחנו וישקלו בחשש מפני סימונם ורדיפתם. כך עשוי להיווצר אפקט מצנן שיצר את חופש הביטוי ועצמאות המוסדות האקדמיים ויוביל לפגיעה ביכולת הסגל והסטודנטים להתבטא בחופשיות, לפעול פוליטית, לקדם תהליכי מחקר וחשיבה עמוקה ללא תלות ופחד.

5. **פגיעה ביחסי האמון בין ציבור הסטודנטים למוסדות ההשכלה הגבוהה** - הצעת החוק מבקשת לחייב גורמים אקדמיים בסמכויות אכיפה וענישה בעבירה פלילית של "הסתה לטרור", הנחשבת לעבירה חמורה הדורשת אישור פרקליטות לפתיחה בחקירה. אנשי אקדמיה אינם אנשי משפט ואכיפה ויש להם תפקיד מקצועי חשוב ומהותי בהכשרת הסטודנטים, דרישה שכזו מהם עלולה לפגוע בתפקיד החינוכי שלהם ויחסי האמון בין הסטודנט למוסד. הטיפול בחשד להסתה לטרור כמקובל בחוק הוא בידי גורמי אכיפת החוק והמשפט, להם הסמכות, הידע המקצועי והכלים לאכוף ולטפל בנושא. הפקדת סוגיה רגישה זו בידי גורמים לא מיומנים עשויה להוביל לרצף של תלונות שווא שיוביל לתרבות ארגונית של רדיפה והשתקה ולפגיעה בחופש הביטוי וביחסי האמון בין ציבור הסטודנטים לבין המוסדות האקדמיים.

החברה בישראל נמצאת בעיצומה של טראומה מתמשכת וקשה, יותר מתמיד יש לחזק ולשקם את המרקם החברתי העדין בישראל, דרך אותן נקודות מפגש מהותיות. ההשכלה הגבוהה בישראל היא מרחב שבו יכולים להיבנות יסודות חזקים של אמון הדדי, הבנה ושיתוף פעולה. לכן ראוי דווקא עכשיו לעודד שיח, היכרות, הכרה, החלפת רעיונות ומחשבות, לחזק את המוסדות בתהליכי עומק של שיח ולימוד משותף, לעודד את הסטודנטים לרפא את השבר דרך מפגש ושיח. תחת זאת, הצעת החוק הנ"ל מאיימת להעמיק את הזרות, הניכור והפחד, לסמן קבוצות בחברה כמסוכנות, לסכן תהליכי השתלבות ומוביליות ארוכים, ליצור השתקה ורתיעה מלהתבטא ולפעול. לכן, אנו קוראים לחברי הועדה לגנוז את ההצעה ולא לקדם אותה לקריאה שניה ושלישית במליאה.